

S knížkou po škole

Irena Poláková,
odborná garantka projektu
Školní čtenářské kluby,
Nová škola, o. p. s.

„Nejjednodušší způsob, jak vychovat skutečně gramotné děti, je učit je číst a ukázat jim, že čtení je zábavná činnost. To jednoduše znamená, abychom jim našli knihy, které budou mít rády, zajistili jim k nim přístup a nechali je číst si.“

(Neil Gaiman)

Vypadá to, že se točíme v kruhu. Víme o tom, že by děti měly číst (z mnoha snadno zformulovaných důvodů), ale čtení je nebaví, takže nečtou, a pokud je k něčemu přimějeme, stává se, že pak samostatně nečtou o to víc. A my jim znovu připomeneme, že by měly číst... A přitom číst se učíme čtením. Čím víc knih přečteme, tím větší touhu máme číst.

Obvykle se čtenáři rodí v rodinách čtenářů. Příklad rodičů je v budování dětského čtenářství naprosto zásadní. Často ani rodiče nemusejí být sami čtenáři, ale obvykle v předškolním věku dětem čtou. Nicméně tuto rozšířenou představu nepotvrdil výzkum, který na jaře 2017 na více jak 1 600 žácích 2. stupně uskutečnila Nová škola, o. p. s. Zde 13 % dětí uvedlo, že si nevzpomínají, že by jim rodiče

Děti čekají, až si budou moci půjčit knihu z klubové knihovničky domů. 7. ZŠ v Kolíně

Ukázka nových knih. ZŠ Bronzová Praha

v dětství četli. Mezi dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami takových dětí bylo dokonce 26 %. V takové situaci, kdy rodiče z nejrůznějších důvodů nejsou schopni vychovat ze svých dětí čtenáře, je role školy daleko podstatnější. A to nejen formálního školního vzdělávání, ale i vzdělávání neformálního. V ideálním případě se spojí tři vlivy na dětské čtenářství: rodina, škola, volnočasové aktivity. Jednou z možností volnočasových aktivit je školní čtenářský klub, pravidelný kroužek, který se v poslední době rozšířil díky i tzv. šablonám. Vedle toho je ale možné využít řadu méně pravidelných aktivit, které nastíníme níže.

Čtenářský klub v družině

Knihy samy lákají a svádějí své čtenáře. Jsou to samy knihy, které děti zaujmou tak, že si je budou chtít přečíst. Základním předpokladem rozvoje dětského čtenářství ve formálním a v neformálním vzdělávání je **umožnit dětem přístup ke knihám**. Tj. zřídit knihovničky, v nichž bude široká a v ideálním případě stále obnovující se nabídka knih. A samozřejmě vodit děti do místní knihovny, ale knihovnička přímo ve třídě a v družině mnohým nahradí domácí knihovnu. Podle výše uvedeného výzkumu má doma méně než 25 % knih téměř třetina dotazovaných dětí.

I my dospělí čteme knihy, které nás baví a korespondují s tím, co prožíváme. Děti jsou na tom stejně. I ony hledají knihu, která jim promluví do života. Navíc takovou

knihu, na niž stačí jejich čtenářské dovednosti. Výběr by tedy měl být co nejširší a měl by zahrnovat nejen knihy, které považujeme za „rodinné stříbro“, ale i knihy nové (a ty zvláště), které hovoří o světě dnešních dětí. Zdánlivě jednoduchý úkol „zřídit knihovničku“ může narážet na naše představy o jejím obsahu. Jistě v ní má mít své místo klasická dětská literatura, ale zdaleka nejen ta. **Knihovnička by měla nabízet dostatek titulů pro různé děti s různými zájmy.** Čtenář se svým textem naváže vztah, bude se do něj snažit vžít, srovnávat s postavami, odhadovat další děj. Svět dětských čtenářů není vždy našim světem dospělých vychovatelů a učitelů. Proto nás děti svou volbou knihy někdy zaskočí, či dokonce pohorší. Výše citovaný spisovatel Neil Gaiman se nedomnívá, že „by existovala nějaká špatná dětská knížka. Stále se stává, že se najdou dospělí, kteří hlásají, že některé žánry dětské literatury, některé typy a autoři nejsou dost dobří a děti by je měly přestat číst. Děje se to stále znovu a znovu. Enid Blytonová byla nazvána špatnou autorkou, stejně tak R. L. Stine a desítky dalších. Komiks byl nařčen z toho, že vede k negramotnosti. To je hloupost. Je to snobské a pošetilé. Nejsou žádní špatní autoři pro děti, žádní, které by děti neměly rády, nechtěly je číst a objevovat je, protože každé dítě je jiné. Mohou objevit příběhy, které potřebují, a najít si tak samy k příběhům cestu. Zdánlivě otřepané věty a vyčpělé nápady pro ně nejsou ani vyčpělé ani otřepané. Děti se s nimi setkávají poprvé. Nezrazujte děti od čtení jen proto, že máte pocit, že čtou špatnou knihu. Literatura, kterou nemáte rádi, je

Samostatné čtení a prohlížení knihy. ZŠ Lužiny Praha

cestou ke knihám, které se vám třeba budou více líbit. A ne každý má stejný vkus jako vy.“ (<https://www.theguardian.com/books/2013/oct/15/neil-gaiman-future-libraries-reading-daydreaming>)

A co s knihovnou v družině?

Děti si mohou samozřejmě číst kdykoliv, kdy mají čas a chuť. Jednou za čas, za týden či dva, je možné nabídnout dílnu čtení – samostatné volné čtení různých knih, které společně začíná a společně končí sdílením čteného. Na 5. základní škole v Kolíně se donedávna konalo tzv. duhové čtení – pravidelné čtenářská chvílka družinových dětí, v nichž si četly jak společně, tak samostatně.

Čtenářství není pouhé dekódování textu, ale hlavně radost a užitek z textu. Toho lze u dětí docílit i v době tzv. předčtenářské, tj. kdy ještě samy neumějí číst. O tom si napíšeme příště. Zároveň ale platí, že lépe začít pozdě než později.

■ PRAKTICKÉ RADY

Stručné anotace knih, rozříděné podle tématu a čtenářské úrovně dětí (nikoliv podle věku), najdete na www.ctenarskekluby.cz v sekci *Máš co číst*. Otevření knihovničky může být spojeno se čtenářskou slavností. Se dnem, kdy pozveme rodiče, kolegy a vyzveme je, aby si i oni sami našli knihu, kterou by se jim chtělo číst. Mluvte společně o tom, podle čeho si knihy vybíráte. Čím víc budete své děti znát, tím víc budete vědět, jako knihu jim doporučit. Není snadné si najít čas na čtení dětské literatury, ale pokud vám to podaří, bude vaše role průvodce čtenářství vašich dětí daleko účinnější. A navíc je docela možné, že knihy pro děti budou bavit i vás.

A jak s knihovničkou začít? Můžete požádat rodiče, aby právě teď, na Vánoce, darovali škole jednu knihu. Pokud se vám podaří získat potřebné peníze, můžete část knížek nakoupit v knihkupectví přímo s dětmi.

A jak s knížkami pracovat? Samostatné tiché čtení (tzv. dílna čtení), kdy každé dítě čte svou knihu, je královskou cestou k srdci malého čtenáře. Povědomí o dětských knížkách můžete posilovat například tím, že při každém společném čtení nějakou knihu představíte, pravidelně budete vyvěšovat na viditelné místo knižní novinky či si zřídíte např. čtenářský strom, kam na jednotlivé lístky budete vyvěšovat přečtené knihy.

Více tipů na rozvoj dětského čtenářství najdete na www.ctenarskekluby.cz.

II

 portál

Na obchod.portal.cz

si u vybraných knih v záložce Další informace můžete stáhnout pracovní listy pro rozvoj grafomotoriky, kreslení, výslovnosti, čtení, počítání, atd.